

Adam Stecyk

Wiedza i nauczanie elektroniczne w społeczeństwie informacyjnym

---

Ekonomiczne Problemy Usług nr 57, 39-48

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ADAM STECYK

Uniwersytet Szczeciński

adam.stecyk@wzieu.pl

WIEDZA I NAUCZANIE ELEKTRONICZNE W SPOŁECZEŃSTWIE INFORMACYJNYM

1. Wiedza i gospodarka oparta na wiedzy

Wiek XXI jest wiekiem informacji, która została powszechnie uznana za jeden z najważniejszych czynników rozwoju społeczno-gospodarczego, i która, obok klasycznych czynników produkcji: ziemi, kapitału i pracy, determinuje postęp cywilizacyjny. Wraz ze wzrostem znaczenia informacji jako podstawowej jednostki komunikowania się międzyludzkiego wzrasta znaczenie szeroko rozumianych systemów i sieci informacyjnych, których największym i najbardziej złożonym przedstawicielem jest globalne społeczeństwo informacyjne¹.

Pierwotnie społeczeństwo informacyjne utożsamiano głównie z rozwojem technologii teleinformatycznych i telekomunikacyjnych. W literaturze przedmiotu można znaleźć wiele definicji, które kładą nacisk na aspekt technologiczny i informatyczny jako główny element charakteryzujący ten etap w rozwoju cywilizacyjnym. Obecnie jednak przeważa pogląd nakazujący rozszerzenie definicji społeczeństwa informacyjnego na inne płaszczyzny życia społeczno-gospodarczego.

„Termin społeczeństwo informacyjne kładzie nacisk na fakt, iż zastosowanie i rozwój infrastruktury informacyjnej ma przede wszystkim – oprócz wielkiego znaczenia dla ekonomii – daleko idące konsekwencje społeczne. Społeczeństwo informacyjne oznacza możliwość szerokiego dostępu do informacji, usług i do roz-

---

¹ Termin „społeczeństwo informacyjne” został wprowadzony przez T. Umesao w artykule o teorii ewolucji społeczeństwa opartego na technologiach informatycznych (1963 r.), a spopularyzowany przez K. Koyama w 1968 roku w rozprawie pt. *Wprowadzenie do teorii informacji* (1968 r.).

rywki na życzenie, możliwość interakcji i swobodnego operowania danymi, możliwość przeprowadzania rozmaitych operacji na odległość i podjęcia komunikowania się w dowolnej chwili i z dowolnego miejsca świata połączonego w wirtualną całość za pomocą sieci telekomunikacyjnej.”²

Bardziej szczegółową definicję, wyróżniającą kilka zasadniczych płaszczyzn w rozwoju społeczno-gospodarczym zaproponował M. Lubański: „...należy stwierdzić, że powstanie społeczeństwa informacyjnego powinno być rozpatrywane co najmniej w kilku wymiarach:

- technologicznym – związanym z rozwojem tzw. technologii informacyjnych i komunikacyjnych,
- gospodarczym – polegającym na różnorodnych zmianach zachodzących w procesach ekonomicznych, zarówno we wzajemnych relacjach między podmiotami gospodarczymi, jak i w sposobie obsługi klientów,
- społecznym – związanym ze zmianami w życiu człowieka, a przede wszystkim z powszechnym dostępem do informacji,
- edukacyjnym – nabywaniem wiedzy na temat możliwości praktycznego wykorzystania technologii informatycznych, jak również uświadamianiem konieczności adaptacji do wymogów społeczeństwa informacyjnego”³.

Innymi słowy społeczeństwo informacyjne to etap w rozwoju cywilizacyjnym człowieka, w którym obok tradycyjnych czynników produkcji istotną rolę odgrywa informacja. Kształtowanie się społeczeństwa informacyjnego zostało spowodowane rozwojem technologii informatycznych i komunikacyjnych, które znacząco wpływają na zmiany we wszystkich dziedzinach życia społeczno-gospodarczego, zarówno na poziomie gospodarstw domowych (jednostki), jak i organizacji i przedsiębiorstw oraz struktur narodowych i ponadnarodowych. W społeczeństwie informacyjnym specjalną funkcję pełni szeroko rozumiana edukacja, przejawiająca się w badaniach naukowych i innowacjach.

Spółeczeństwo informacyjne poddane jest ciągłym zmianom i ewolucji, a jego poszczególne elementy pozostają ze sobą w ścisłej interakcji, będąc zarówno filarami, jak i mechanizmami zmian i modyfikacji na wszystkich płaszczyznach. Do głównych filarów społeczeństwa informacyjnego zaliczyć należy:

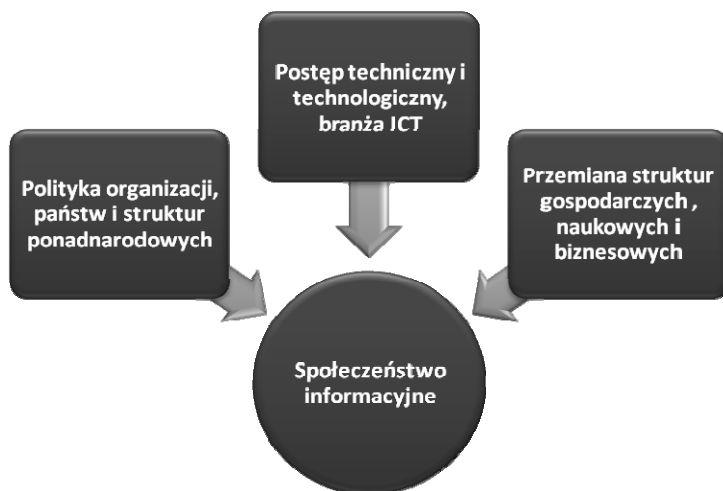
- nowe rozwiązania technologiczne, szczególnie w sferze informatyki i telekomunikacji, czyli m.in. rozwój Internetu i sieci telefonii komórkowych (branża informatyczna, telekomunikacyjna, technologiczna),
- nowe formy organizacji i modele biznesowe („nowa ekonomia”⁴) na szczeblu makro- i mikroekonomicznym, nowe formy dystrybucji (e-biznes, e-learning, e-marketing itp.), nowe produkty i usługi,

---

² R.W. Kluszczyński, *Spółeczeństwo informacyjne. Cyberkultura. Sztuka multimediiów*, Wydawnictwo Rabid, Kraków 2002, s. 11.

³ M. Lubański, *Dylematy cywilizacji informatycznej*, praca zbiorowa pod redakcją A. Szewczyk, PWE, Warszawa 2004, s. 15.

- wzrost poziomu konkurencji w skali lokalnej i międzynarodowej, wynikającej z globalizacji działań gospodarczych, deregulacji gospodarek poszczególnych krajów i rozwoju technologii (administracja państwowa wszystkich szczebli, organizacje ponadnarodowe, organizacje i stowarzyszenia pozarządowe).

Rys. 1. Główne grupy czynników kształtujących społeczeństwo informacyjne⁵

Źródło: Opracowanie własne.

Jednym z kluczowych obszarów wpływających na rozwój społeczeństwa informacyjnego jest edukacja, rozumiana jako dziedzina życia społeczno-gospodarczego, przetwarzająca informacje w wiedzę. Za klasyczną definicję wiedzy uznaje się definicję zaproponowaną przez Platona w dialogu „Teajtet”, gdzie Sokrates dochodzi do wniosku, że wiedza to prawdziwe, uzasadnione przekonanie⁶. Według encyklopedii PWN wiedza to „ogół wiarygodnych informacji o rzeczywistości wraz z umiejętnością ich wykorzystania”⁷.

⁴ Nowa ekonomia – pojęcie, które pojawiło się wraz z rozwojem społeczeństwa informacyjnego, a którego celem jest opisanie zasad prowadzenia biznesu, przy wykorzystaniu nowoczesnych technologii teleinformatycznych, w warunkach dynamicznego i globalnego społeczeństwa.

⁵ ICT – information-communications technologies – technologie informatyczno-komunikacyjne (technologie teleinformatyczne).

⁶ Na podstawie I. Nonaka, H. Takeuchi, *Kreowanie wiedzy w organizacji. Jak spółki japońskie dynamizują procesy innowacyjne*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2000.

⁷ Encyklopedia PWN on-line, www.encyklopedia.pwn.pl

Z punktu widzenia zarządzania wiedzą w strukturach organizacji na poziomie krajowym lub ponadnarodowym mówi się o gospodarce opartej na wiedzy. W 2000 r. na szczycie w Lizbonie przedstawiciele Unii Europejskiej opracowali tzw. Strategię Lizbońską, której celem było uczynienie Europy najbardziej dynamiczną i konkurencyjną gospodarką opartą na wiedzy. Cztery główne filary gospodarki opartej na wiedzy to⁸:

- odpowiedni system bodźców ekonomicznych i analiza otoczenia, skłaniająca do wykorzystania dostępnej wiedzy we wszystkich branżach i sektorach gospodarczych,
- kształtowanie i rozwijanie kapitału intelektualnego składającego się z wysoko wykwalifikowanych, twórczych i elastycznych pracowników, posiadających stały dostęp do edukacji finansowanej ze środków publicznych i prywatnych oraz uczestniczących w kształceniu ustawicznym,
- budowa systemu baz danych, infrastruktury informacyjnej, służącej gromadzeniu, przetwarzaniu i dystrybuowaniu informacji i wiedzy,
- efektywne systemy innowacyjne, pracujące w pełnym cyklu badawczym (od badań podstawowych, przez badania stosowane i wdrożenia), służące tworzeniu nowych produktów i usług oraz systemów zarządzania i dystrybucji.

Z punktu widzenia organizacji i przedsiębiorstwa wiedza ma służyć wykorzystaniu zasobów (danych, informacji, procedur, doświadczenia, wykształcenia, mądrości⁹ itp.) do rozwiązywania określonego zbioru problemów, w celu uzyskania przewagi konkurencyjnej. A. Zaliwski w książce „Korporacyjne bazy wiedzy” stwierdza, że przewagę konkurencyjną na poziomie przedsiębiorstwa ma zapewnić racjonalne wykorzystanie tzw. korporacyjnych baz wiedzy, „która może być wykorzystana zarówno do bieżącego zarządzania organizacyjnymi zasobami wiedzy, jak i do strategicznej przebudowy tej organizacji”¹⁰. Innymi słowy, można mówić o racjonalności wykorzystania wiedzy lub o produktywności wiedzy. „Coraz bardziej produktywność wiedzy staje się czynnikiem rozstrzygającym o zajmowanej przez kraj, przemysł, czy firmę pozycji w konkurencji. Jeśli idzie o wiedzę – żaden kraj, żaden przemysł, żadna firma nie ma jakiegokolwiek „naturalnej” wyższości czy niższości. Jedyne możliwe przewaga dotyczy tego, jak wiele kraj, przemysł czy firma potrafi uzyskać z powszechnie dostępnej wiedzy. Jedyne rzeczą, stopniowo nabiera-

---

⁸ Na podstawie: W.M. Grudzewski, I.K. Hejduk, *E-learning w systemie gospodarki opartej na wiedzy w Polsce, E-learning w kształceniu akademickim*, Wydawnictwo FPIAKE, Warszawa 2006, s. 45.

⁹ W literaturze przedmiotu występuje wyraźnie określona relacja pomiędzy pojęciami dane – informacja – wiedza – mądrość.

¹⁰ A. Zaliwski, *Korporacyjne bazy wiedzy*, Wydawnictwo PWE, Warszawa 2000, s. 79.

jącą znaczenia w narodowej i międzynarodowej ekonomii, będzie zarządzanie działaniami czyniącymi wiedzę produktywną”¹¹.

Opierając się na cechach społeczeństwa informacyjnego i gospodarki opartej na wiedzy, istnieje możliwość konstrukcji modelu determinantów nowoczesnego procesu dydaktycznego z punktu widzenia pozyskiwania wiedzy. M. Kąkolewicz¹² proponuje model uwarunkowań procesu uczenia się, w którym wyróżnia następujące elementy:

- przedwiedza – istniejące schematy i struktury poznawcze uczącego się,
- kompetencje językowe – poziom kompetencji medialnych, niezbędnych do odczytywania i samodzielnego interpretowania, złożonych nieraz, komunikatów w dowolnych formach medialnych i strukturach multimediów,
- technologie uczenia się – świadomość korzystania z technologii informacyjnych, kompetencje w zakresie metod wykorzystywania technologii teleinformatycznych, wykorzystanie konwergencji mediów,
- środowisko uczenia się – obszar komunikowania się z innymi uczestnikami procesu, współdziałanie przy wykorzystaniu synchronicznych i asynchronicznych usług sieci,
- cechy indywidualne i świadomość uczenia się – indywidualizacja procesu pozyskiwania wiedzy w odniesieniu do treści i formy zasobów, cechy osobowościowe. Bardziej samodzielny i świadomy charakter kształconego podmiotu.

Pozyskiwanie produktywnej wiedzy odbywa się w procesie efektywnego kształcenia. Nasuwa się pytanie, jak powinien wyglądać współczesny proces kształcenia i jakie elementy determinują jego efektywność. Rodzi się więc potrzeba opisanie i zbadania systemu edukacyjnego w dobie globalnego społeczeństwa informacyjnego oraz wskazanie kluczowych elementów tego systemu, istotnie wpływających na jakość i efektywność pozyskiwania produktywnej wiedzy.

2. Nauczanie elektroniczne a współczesny model nauczania

Ostatnie dwie dekady istotnie zmieniły wiele dziedzin życia społeczno-gospodarczego. Pojawienie się dostępnych, tanich i łatwych w obsłudze technologii i narzędzi teleinformatycznych zrewolucjonizowało ekonomię i zarządzanie, komunikację społeczną, edukację, a nawet kulturę i sztukę. Zmiany technologiczne, gospodarcze i społeczne znalazły swoje odbicie także we współczesnym modelu

---

¹¹ P.F. Drucker, *Spoleczeństwo prokapitalistyczne*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1999, s. 157.

¹² Na podstawie: M. Kąkolewicz, *Uwarunkowania procesu uczenia się... w trybie e-learningowym, E-edukacja – analiza dokonań i perspektywy rozwoju*, Wydawnictwo FPIAKE, Warszawa 2009, s. 11-17.

kształcenia. Tradycyjne podejście do nauczania zakłada klasyczny podział ról na nauczyciela – dostarczyciela treści, kontrolującego proces nauczania oraz ucznia – osoby uczącej się, niemającej wpływu na proces dydaktyczny. W nowoczesnym podejściu do kształcenia uwagę zwraca się przede wszystkim na sprzężenie zwrotne wynikające ze swobodnego dostępu do informacji oraz komunikowania i dzielenia się wiedzą z innymi (nauczycielami i studentami), a także ogniskowaniem uwagi na ciągłym samokształceniu przy pomocy nauczyciela, ale bez jednostronnej zależności.

Opierając się na powyższych przesłankach, we współczesnym modelu kształcenia uwzględnić należy zarówno podejście tradycyjne, które w literaturze przedmiotu przyjęło nazywać się nauczaniem (ang. learning) jak i nowoczesne, określane mianem nauczania elektronicznego lub nauczania zdalnego¹³ (ang. e-learning). W przypadku wykorzystywania obu podejść w procesie dydaktycznym, mówi się o nauczaniu mieszanym lub komplementarnym (ang. blended learning).

Nie istnieje jedna uniwersalna definicja e-learningu. Najogólniej e-learning można scharakteryzować jako kontrolowaną metodę przekazywania wiedzy opartą na mediach elektronicznych. Ponieważ zagadnienia związane z e-learningiem nie są jednowymiarowe, definicje elektronicznego nauczania, występujące w literaturze przedmiotu, koncentrują się na różnych jego aspektach (technologicznym, czasowym, społecznym, metodologicznym, ekonomicznym itd.). Pomijając w tym miejscu wątek mnogości podejść do problemu e-learningu, na potrzeby ogólnej definicji, stwierdza się, że jest to „metoda stałego przyswajania wiedzy, umiejętności i kompetencji, przy wykorzystaniu synchronicznych i asynchronicznych zasobów dydaktycznych, dostarczanych za pomocą technologii komputerowych i internetowych”¹⁴. Szkolenia blendedlearningowe są natomiast definiowane jako połączenie szkoleń tradycyjnych i elektronicznych z zastrzeżeniem różnorodnych form kształcenia w zależności od specyfiki przedmiotu (treści szkoleniowej). Jednak e-learning to nie tylko nowe technologie informacyjne, ale także zmiana relacji nauczyciel – uczeń, wynikająca z pedagogicznych paradygmatów nauczania (behawioryzm, konstruktywizm, kognitywizm), jakie nowa forma dystrybucji wiedzy wprowadza do procesu kształcenia. Innymi słowy elearning i blended learning to „nowoczesny sposób na przekazywanie wiedzy, kontrolę procesu kształcenia oraz pozyskiwania informacji zwrotnej o przyswojeniu wiedzy przez studenta”¹⁵.

---

¹³ Pojęcia nauczania elektronicznego (czasem także e-nauczania) i nauczania zdalnego (nauczania na odległość) nie są tożsame, niemniej jednak w potocznym rozumieniu są często używane wymiennie na określenie e-learningu. Różnice w obu pojęciach zostaną zaprezentowane w dalszej części pracy.

¹⁴ D. Morrison, *E-learning strategies, How to get implementation and delivery right first time*, Wydawnictwo Wiley, Chichester 2003, s. 4.

¹⁵ <http://www.elearningzone.pl>

Pierwsze definicje e-learningu, podobnie jak i definicje społeczeństwa informacyjnego były ściśle związane z rozwojem nowych technologii teleinformatycznych, a zwłaszcza technologii internetowych. Wraz z rozwojem tej dziedziny edukacji zwracano coraz szerzej uwagę na inne sfery życia społeczno-gospodarczego, które pozostawały w ścisłym związku z nauczaniem elektronicznym. Jak już wcześniej wspomniano, na e-learning można patrzeć z różnych punktów widzenia, niemniej jednak w większości definicji można odnaleźć wspólny mianownik, zwracający uwagę na następujące, kluczowe determinanty tego zjawiska:

- aspekt technologiczny (informatyczny) – rozwój i powszechny dostęp do technologii umożliwiających konstruowanie, dostarczanie i weryfikowanie elektronicznych treści szkoleniowych,
- aspekt metodologiczny i merytoryczny – wraz z nowymi formami dystrybuowania wiedzy w procesie dydaktycznym w sposób praktyczny zaimplementowano teorie konstruktywizmu, istotnie zmieniające relację nauczyciel – uczeń w kontekście poszukiwania wiedzy, a także wprowadzające indywidualizm i wielokierunkowość kształcenia; zmiana sposobu tworzenia materiałów dydaktycznych w stosunku do kształcenia tradycyjnego,
- aspekt organizacyjny – zmiana podejścia do planowania i realizacji procesu dydaktycznego, zmiana postrzegania czynnika miejsca i czasu w nowych formach organizacji i administracji szkoleniami, nowe funkcje nauczycieli,
- aspekt ekonomiczny – zmiana proporcji w nakładach i efektach w e-learningowym procesie dydaktycznym, problemy wyceny pracy twórców elektronicznych szkoleń i nauczycieli, trudności w ocenie efektywności inwestycji e-learningowych,
- aspekt społeczny – zmiana zadań i relacji podmiotów kształcenia, brak wykwalifikowanej kadry specjalistów z zakresu metodologii e-learningu, silne społeczne bariery wdrażania projektów e-learningowych, nieufność do nowych form kształcenia zarówno po stronie nauczycieli, jak i uczących się, w przypadku braku racjonalnego stosowania e-learningu możliwa alienacja społeczna.

Czym więc jest e-learning i jak go definiować? Pełna definicja, obejmująca wszystkie obszary funkcjonowania nauczania elektronicznego, wskazuje, że: e-learning, nazywany także nauczaniem elektronicznym, to metoda budowania, dostarczania i weryfikowania wiedzy przy wykorzystaniu nowoczesnych technologii teleinformatycznych (ze szczególnym uwzględnieniem Internetu), wykorzystująca w praktyczny sposób pedagogiczne paradygmaty¹⁶ (behawioryzm, konstruk-

---

¹⁶ Coraz większa popularność nowych form nauczania (nauczania wykorzystującego technologie teleinformatyczne) spowodowała wzrost zainteresowania modelowym podejściem do systemu edukacyjnego, wykorzystującym koncepcje behawioralne i konstruktywistyczne w procesie kształcenia. Z punktu widzenia nauczyciela kreującego proces dydaktyczny teoretyczne koncepcje behawioryzmu i konstruktywizmu mają wartość wtedy i tylko wtedy, gdy mogą zostać

tywizm, kognitywizm) w procesie kształcenia. E-learning wprowadza do organizacji nowe formy zarządzania informacją, wiedzą, a także ludźmi, co powoduje konieczność zastosowania nowych modeli naukowych i biznesowych do analizowania i kierowania organizacją. Pomimo dużej popularności na świecie w Polsce realizacja projektów e-learningowych stale napotyka różnorakie, także mentalne, bariery wdrożeniowe.

Opierając się na wieloaspektowej definicji nauczania elektronicznego, wynikającej z rozwoju społeczeństwa informacyjnego oraz na modelu uwarunkowań procesu dydaktycznego, można zaprezentować podział form e-learningu ze względu na określone kryteria:

1. kryterium relacji do nauczania tradycyjnego:
  - e-learning – realizacja procesu dydaktycznego tylko w oparciu o elektroniczne materiały dydaktyczne,
  - nauczanie mieszane (blended learning) – realizacja procesu dydaktycznego w oparciu o tradycyjne i elektroniczne materiały dydaktyczne,
2. kryterium dostępności w czasie:
  - synchroniczne – proces kształcenia odbywa się w określonym czasie, przy wykorzystaniu elektronicznych środków komunikacji,
  - asynchroniczne – proces kształcenia odbywa się w dowolnym czasie, bez wykorzystania narzędzi komunikacji „na żywo”,
3. kryterium relacji nauczyciel – student:
  - samokształcenie – samodzielna nauka w oparciu o udostępnione materiały dydaktyczne, dowolność kształtowania procesu dydaktycznego
  - szkolenia bez udziału nauczyciela – samodzielna nauka w oparciu o opracowane przez nauczyciela materiały, weryfikacja postępów studenta, nadzór nad ścieżką dydaktyczną, tzw. nauczanie programowe,
4. kryterium organizacyjne:
  - kształcenie indywidualne – kształcenie jednostek lub niewielkich grup jednostek w ramach organizacji, zazwyczaj mające charakter epizodyczny,
  - kształcenie organizacyjne – systematyczne kształcenie dużych grup ludzi lub całych organizacji, poprzedzone opracowaniem strategii kształcenia,

---

wykorzystane w praktyce. Podstawowe pytanie, które nasuwa się, dotyczy wyższości jednego podejścia nad drugim. Za odpowiedź i komentarz niech posłuży cytat: „(...) doskonałość tkwi w różnorodności. Teorie te nie są wzajemnie sprzeczne i istnieje tu coś w rodzaju ciągłego uzupełniania się. Nauczyciele w praktyce mogą swobodnie korzystać z obu teorii jako mniej lub bardziej adekwatnych do danej sytuacji. Wykorzystanie walorów konstruktywistycznego i behawioralnego podejścia w zależności od celów powinno być podstawą planowania procesu kształcenia. Nie ma zatem konieczności wartościowania istniejących procedur kształcenia na odległość” – E. Lubina, *Konstruktywistyczne i behawioralne aspekty kształcenia zdalnego*, www.mentor.edu.pl, nr 1 (8)/2005.

5. kryterium metodologiczne:
  - e-learning przypadkowy – intuicyjne projektowanie kursów e-learningowych, wykorzystujące nowe narzędzia informatyczne, ale bez praktycznego stosowania takich metodyk nauczania jak konstruktywizm,
  - e-learning metodyczny – zwrócenie szczególnej uwagi na metodyki nauczania w procesie tworzenia i realizowania szkoleń, z uwzględnieniem wtórnej roli technologii,
6. kryterium strategiczno-ekonomiczne:
  - strategia e-learningowa – perspektywiczne podejście do e-learningu w organizacji, ustalenie priorytetów dydaktycznych, zaplanowanie budżetu, wybór narzędzi i powołanie zespołu ekspertów,
  - brak strategii e-learningowej – przypadkowa realizacja nauczania elektronicznego w organizacji, brak profesjonalnego podejścia do zmian na rynku edukacyjnym i szkoleniowym.

Dynamicznie zmieniająca się rzeczywistość stawia przed współczesnymi organizacjami nowe wyzwania. Globalizacja rynków i wzrost poziomu konkurencyjności to przenikające się nawzajem czynniki determinujące zachowanie i funkcjonowanie społeczności, przedsiębiorstw, organizacji i jednostek. Zaproponowane koncepcje rozwoju społeczeństwa informacyjnego i gospodarki opartej na wiedzy, współczesnego modelu kształcenia i modelu determinantów procesu dydaktycznego mogą stanowić punkt wyjścia do systemowej analizy nowoczesnych technologii, wykorzystywanych w edukacji i zarządzaniu informacją.

Literatura

1. Drucker P.F., *Spółczeństwo prokapitalistyczne*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1999.
2. Encyklopedia PWN on-line, www.encyklopedia.pwn.pl
3. Grudzewski W.M., Hejduk I.K., *E-learning w systemie gospodarki opartej na wiedzy w Polsce, E-learning w kształceniu akademickim*, Wydawnictwo FPIAKE, Warszawa 2006.
4. <http://www.elearningzone.pl>
5. Kluszczyński R.W., *Spółczeństwo informacyjne. Cyberkultura. Sztuka multimedialności*, Wydawnictwo Rabid, Kraków 2002.
6. Lubański M., *Dylematy cywilizacji informatycznej*, praca zbiorowa pod redakcją A. Szewczyk, PWE, Warszawa 2004.
7. Morrison D., *E-learning strategies, How to get implementation and delivery right first time*, Wydawnictwo Willey, Chichester 2003.
8. Nonaka I., Takeuchi H., *Kreowanie wiedzy w organizacji. Jak spółki japońskie dynamizują procesy innowacyjne*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2000.

9. Zaliwski A., *Korporacyjne bazy wiedzy*, Wydawnictwo PWE, Warszawa 2000.

KNOWLEDGE MANAGEMENT AND ELEARNING IN GLOBAL INFORMATION SOCIETY

Summary

The article shows the evolution of global information society and its impact on knowledge management and education. It contains a characterization of the basic elements of contemporary education model and description of main aspects of electronic learning. Futhermore, the paper shows a various types of elearning and blended learning models than can be implemented in organizations.

Translated by Adam Stecyk